

Lapsen osallisuuden vahvistaminen tukiperhetoiminnassa

Suosituksien hyönteialueen tai kunnan vastuutyöntekijälle

Lapsen tukena –
tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta
lapsi- ja perhesosiaalisuudessa,
LATU-hanke (Jyväskylän yliopisto &
Jyväskylän ammattikorkeakoulu)

familiar

Yhteiset
Lapsemme

Ehjä

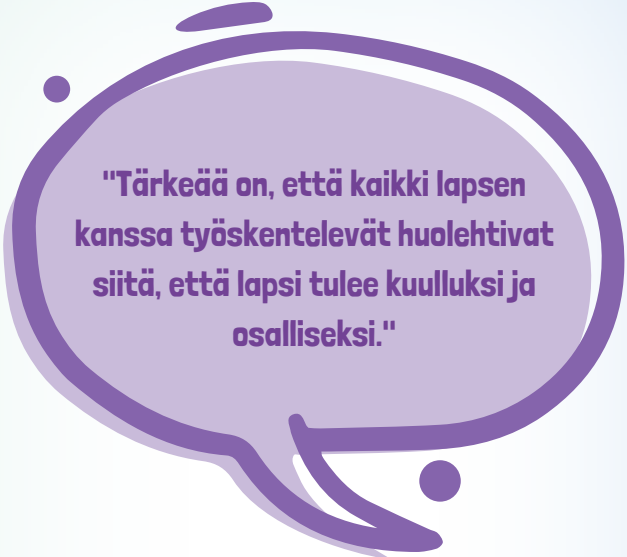
Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry

Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittävissä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä.

Lapsen osallisuus on hyvä huomioida tukiperhetoiminnasta tukisuhteen jokaisessa vaiheessa: ennen tukisuhteen alkua, sen aikana ja sen päättyessä. Sinun tärkeä roolisi lapsen vastuutyöntekijänä on pitää lapsen osallisuus keskiössä ja muistuttaa siitä tukiperheitä, lapsen huoltajia ja palveluntuottajia. Sillä, miten aikuiset ottavat lapsen huomioon ja toimivat tapaamistilanteissa, on suuri merkitys lapsen osallisuuden kokemukselle.

Me suositusten laatijat näemme lapsen osallisuuden ensisijaisen tärkeänä asiana tukiperhepalveluissa. Tärkeää on, että me kaikki lapsen kanssa työskentelevät pidämme huolta siitä, että lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja osalliseksi. Haluamme tukea sinua työssäsi, ja olemme koonneet yhteen asioita ja suosituksia työskentelyyn lapsen kanssa tukiperheprosessin aikana. Suosituksista löytyy myös palveluntuottajille oma versio.

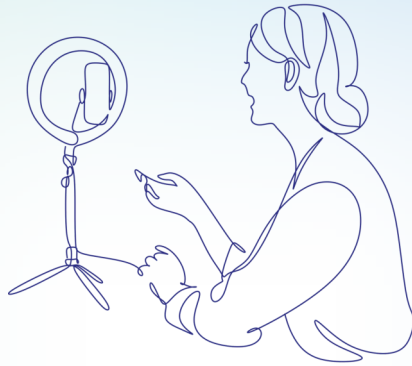

"Tärkeää on, että kaikki lapsen kanssa työskentelevät huolehtivat siitä, että lapsi tulee kuulluksi ja osalliseksi."

1

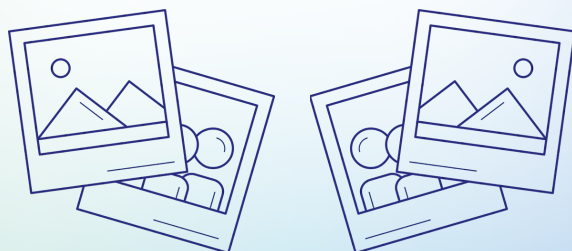
Lapsen ennakkotapaaminen - lapsen mahdollisuus tietoon, toiveisiin ja kysymyksiin

- Kun lapsen ja vanhemman kanssa on arvioitu, että tukiperhepalvelu on lapselle varmasti oikea ja oikea-aikainen palvelu, suosittelemme, että täytät yhdessä vanhemman kanssa hakemuksen.
- On tärkeää kysyä lapsen suostumus tukiperheen hakemiseen ikätasoisesti ja kuulla lasta ja lapsen toiveita tukiperheen suhteen. Lapsen toiveet tukiperheestä ovat vähintään yhtä merkittäviä kuin vanhemman, vastuutyöntekijän tai tukiperheen toiveet.

- Ennen ensimmäistä tapaamista lapsen kanssa kotona tai toimistolla, voit tehdä esimerkiksi 30–60 sekunnin videon itsestäsi ja kertoa jo etukäteen, kuka olet, miksi menet käymään ja mitä tulette tapaamisella tekemään. Tämä vähentää lapsen jännitystä ja auttaa yhteistyön alkuun hieman nopeammin.
- Jos sinua mietityttää, millainen tukiperhe olisi sopiva lapselle, olethan yhteydessä palveluntuottajaan, jonka kanssa voitte yhdessä pohtia asiaa tarkemmin. Palveluntuottajalla on tietoa siitä, millaisia tukiperheitä on tarjolla ja millaisiin erityistarpeisiin kannattaa hakea ammatillista tukiperhettä.
- Tutustumalla lapseen voimme parhaiten arvioida, millainen olisi hänelle sopivin tukiperhe. Aito tutustuminen tukee lapsen osallisuutta, koska näin kuulemme hänen toiveensa sen sijaan, että katsoisimme esimerkiksi pelkkiä diagnooseja ja dokumentteja. Lapsen tutustumalla ja yhteistyössä palveluntuottajan kanssa voidaan jokaiselle lapselle löytää paras mahdollinen tukiperhe.

- Suosittelemme, että valmistelet lasta tukisuhteeseen jo ennakkotapaamisen aikana. Lapsen kanssa voi keskustella ja hänen toiveitaan voi selvittää käyttämällä ikätasoisesti apuna leikkiä, esimerkiksi tejting-vuorovaikutusmenetelmää tai unelmakarttaa.
- Lapsen on tärkeää saada tietoa tukiperhetoiminnasta lapsentasoisesti. Hänelle voi kertoa, että millaisia tukiperheitä on, miksi tukiperheessä käydään ja miksi tukiperheen voi saada. Tiedon saaminen auttaa lasta ja perhettä muun muassa mahdollisen häpeän hälventämisessä ja tuen vastaanottamisessa. Kun lapsi saa tietoa jo tässä vaiheessa, hänen ei tarvitse miettiä, miten kertoa tukiperheestä kavereille tai muille ulkopuolisille.
- Voit avata lapselle prosessin kulkua lapsiystävällisillä keinoilla. Voit luoda tukiperheprosessin rungon esimerkiksi Papunetin kuvien avulla. Lisää vinkkejä toiminnallisista menetelmistä, mahdollista materiaalia sekä tietoa keskustelun tueksi voit pyytää palveluntuottajalta. Myös vanhemman on tärkeää saada riittävästi tietoa tukiperhepalvelusta heti alussa.

2 Lapsen ja tukiperheen yhdistäminen - lapsen mahdollisuus rauhalliseen tutustumiseen, pohdintaan ja tiedonsaantiin

- Suosittelemme, että tapaavat lapsen tässäkin vaiheessa ja kertaatte yhdessä, mistä tukiperhepalvelussa on kyse. Usein tukiperhettä odotetaan pitkään ja siksi on tärkeää käydä lapsen ja vanhemman kanssa uudelleen läpi palveluun liittyviä tärkeitä asioita.
- Miettikää jo ennen aloitustapaamista yhdessä tukiperheen kanssa tavoitteita tukiperhetoiminnalle myös lapsen näkökulmasta.
- Kun tukisuhde alkaa, suosittelemme, että tukisuhde ja tutustuminen etenevät aina lapsentahtisesti.

3 Tukiperhesuhde - lapsen mahdollisuus merkitykselliseen ihmissuhteeseen

- Suosittelemme, että pidät yhteyttä lapseen myös neuvotteluiden välillä, jotta tiedät, mitä lapselle kuuluu ja miten tukiviikonloput ovat sujuneet. Lapsella tulisi olla mahdollisuus olla myös suoraan yhteydessä omaan vastuutyöntekijäänsä ja kertoa kokemuksistaan.

- Suosittelemme, että vastuutyöntekijänä tapaavat ja kuulevat lapsen kuulumiset ja toiveet jo ennen neuvotteluita. Lapselta kannattaa kysyä suoraan, miten tukiperheessä on mennyt ja haluaako hän jatkaa tukiperheessä käyntejä. Hyvänä työvälineenä toimivat esimerkiksi muistelumatkat tukiperheeseen. Myös Jyväskylän Yliopiston Lapsen tukena -tutkimushanke on tuottanut vapaasti käytettävissä olevaa materiaalia, joilla voit tukea lapsen osallisuutta.
- Tukiperhepalavereissa on tärkeää kiinnittää tietoisesti huomiota lapsen osallisuuteen. Hyviä kysymyksiä lapselle on esimerkiksi, että kokeeko hän saavansa olla oma itsensä tukiperheessä, saako hän siellä huolenpitoa, kokeeko hän kuuluvansa porukkaan ja saako hän osallistua viikonloppujen ohjelman suunnitteluun.
- Myös vanhempien toiveet ja ajatukset on hyvä selvittää ennen neuvottelua tukiperheen ja palveluntuottajan kanssa. Asiakassuunnitelman neuvottelu olisi hyvä pitää erillään tukiperheneuvotteluista.
- Lapsen tapaaminen ja aito ajan antaminen lapselle onnistuu palavereissa, kun aikuiset ovat voineet käsitellä asioitaan puhelimitse tai videotapaamisissa etukäteen. Näin varsinaisessa neuvottelussa voidaan keskittyä rauhassa lapsen tutustumiseen ja siihen, mitä lapsi haluaa kertoa.

4

Tukisuhteen päätyminen – lapsen oikeus muisteluun ja tunteiden käsittelemiseen

- Lapsen osallisuus on erityisen tärkeää muistaa myös tilanteissa, joissa tukisuhde päättyy äkillisesti tai suunnittelematta. On tärkeää, että lapsen kanssa keskusteleva taho on hänelle turvallinen henkilö.
- Lapsella on oikeus kuulla hyvissä ajoin, jos tukisuhdetta suunnitellaan päätettävän. Hänellä täytyy olla aikaa asian käsittelyyn myös tukiperheen kanssa.
- Toivomme, että tukisuhteen päättymistä voitaisiin ennakoida ja tukisuhde päättyä hallitusti, esimerkiksi harventaen tukiviikonloppuja vaikkapa kuudeksi kuukaudeksi ennen niiden lopettamista.
- Suosittelemme myös, että tukisuhteen kesto arvioidaan aina lapsikohtaisesti ja lapsen tarpeen näkökulmasta, eikä tukisuhteen kesto olisi määritelty etukäteen.

Menetelmiä lapsen osallisuuden vahvistamiseen

Lapsille suunnattua materiaalia:

- Helgan ja Helmerin viikonloppuveli -satukirja (T. Kangas ja A. Aalto).
- Auttava tukisuhde -kortit (LATU-hanke).
- Tukisuhteessa tapahtuu -kortit (LATU-hanke).
- Mitä sinä ajattelet tukiperheestäsi tai tukihenkilöstäsi -juliste (LATU-hanke).
- Ajatuksia tukiperhetoiminnasta – lapsen lomake (LATU-hanke).
- Nalle-kortit
- Papunet-kuvatyoäkalu

Ohjeita ja vinkkejä aikuisille:

- Tejping-menetelmä
- Unelmakarttatyöskentely
- Erilaiset kuvakorttimenetelmät
- Muistelumatkat esimerkiksi piirtäen tai valokuvien kautta

